

MINISTERUL EDUCAȚIEI

ORDIN**privind aprobarea programei școlare pentru disciplina opțională „Români care au marcat cultura și civilizația lumii”, clasele a IX-a/a X-a/a XI-a, învățământ liceal**

În conformitate cu prevederile art. 65 alin. (3) și (4) din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare,

având în vedere prevederile art. 4 lit. a) din Hotărârea Guvernului nr. 277/2020 privind organizarea și funcționarea Centrului Național de Politici și Evaluare în Educație,

în baza:

— Ordinului ministrului educației naționale nr. 3.593/2014 pentru aprobarea Metodologiei privind elaborarea și aprobarea curriculumului școlar — planuri-cadru de învățământ și programe școlare;

— Ordinului ministrului educației nr. 3.239/2021 privind aprobarea documentului de politici educaționale *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului național*;

— Ordinului ministrului educației nr. 3.238/2021 pentru aprobarea Metodologiei privind dezvoltarea curriculumului la decizia școlii,

având în vedere Referatul de aprobare nr. 541 din 14.03.2023,

în temeiul art. 13 alin. (3) din Hotărârea Guvernului nr. 369/2021 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației, cu modificările și completările ulterioare,

ministrul educației emite prezentul ordin.

Art. 1. — Se aprobă programa școlară pentru disciplina opțională „Români care au marcat cultura și civilizația lumii”, clasele a IX-a/a X-a/a XI-a, învățământ liceal, prevăzută în anexa care face parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 2. — Programa școlară prevăzută la art. 1 se aplică începând cu anul școlar 2023—2024.

Art. 3. — Direcția generală învățământ preuniversitar, Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație, inspectoratele școlare și unitățile de învățământ duc la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

Art. 4. — Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

p. Ministrul educației,
Gigel Paraschiv,
secretar de stat

București, 27 martie 2023.
Nr. 3.891.

ANEXĂ

**PROGRAMA ȘCOLARĂ
pentru disciplina opțională „Români care au marcat cultura și civilizația lumii”,
clasele a IX-a/a X-a/a XI-a, învățământ liceal**

Notă de prezentare

Disciplina școlară „Români care au marcat cultura și civilizația lumii” reprezintă o propunere de opțional de tip integrat, pentru segmentul curriculumului la decizia școlii (CDS). Disciplina este inclusă în oferta națională și se adresează nivelului liceal de învățământ. Programa școlară este proiectată pe durata unui an de studiu, putând fi aplicată la oricare dintre clasele de liceu: a IX-a, a X-a sau a XI-a.

Resursa de timp alocată acestui demers curricular este de o oră pe săptămână, scopul principal fiind acela de a familiariza tinerele generații cu activitatea unor personalități românești, cu reprezentativitate pentru diferite domenii ale cunoașterii, de la cultură și artă până la știință, tehnică sau sport, domenii în care performanța le-a fost recunoscută și validată.

Prin interese și preocupări, aceste personalități au contribuit la patrimoniul umanității, deplasând accentul dinspre național către universal. Programa propune o ofertă de dezvoltare complementară a setului de competențe pe care le dezvoltă programele de istorie pentru nivelul liceal de învățământ, aprofundând modul în care individul performează sau excelează

într-un domeniu sau altul. Prin raportare la particularitățile de vârstă ale elevilor, programa favorizează o serie de abordări mai puțin luate în considerare în cadrul disciplinelor de trunchi comun (TC).

Studierea unui astfel de curs opțional integrat corespunde intereselor și nevoilor elevilor, transpuse în exemple de bune practici, prin preluarea și însușirea unui set structurat de valori. Prin diversitatea domeniilor de conținut, programa vine în sprijinul acestora, prin studiul biografiei și al activității personalităților ce reprezintă modele viabile de dezvoltare personală.

Programa dezvoltă competențe interpersonale, sociale și civice și de a învăța să înveți. Cursul opțional valorifică, prin intermediul personalităților reunite în jurul unor domenii tematice de conținut, modalități optime de depășire a eventualelor obstacole apărute în evoluția unei cariere profesionale. Disciplina opțională nu urmărește doar acumularea unor cunoștințe din biografia personalităților, ci formarea de competențe de autocunoaștere, autocontrol și interacțiune socială.

Din perspectiva planurilor-cadru pentru învățământul liceal, programa contribuie la profilul de formare al absolventului, prin dezvoltarea unor competențe-cheie stabilite la nivel european:

- competența civică;
- competența de sensibilizare și exprimare culturală;
- competență personală, socială și de a învăța să înveți;
- competența digitală.

În același timp, disciplina pune accent pe componenta inter-și transdisciplinară a învățării, încurajând învățarea activă, îndeosebi prin metoda PBLWorks — Project Based Learning Works¹, implicând exercițiul gândirii critice și autonome, dar și capacitatea de reflecție. De asemenea, cursul opțional își propune încurajarea curiozității și a creativității elevilor de liceu, deoarece permite crearea unor atitudini pozitive față de patrimoniul local, național sau universal, constituite ca repere ale comunității, elevii contribuind, prin acțiunile realizate cu sprijinul școlii (investigații, studii de caz), la conservarea și promovarea identității locale, naționale, universale.

Programa disciplinei școlare opționale „Români care au marcat cultura și civilizația lumii” respectă structura standard a curriculumului național², având următoarele componente:

- notă de prezentare;
- competențe generale;
- competențe specifice și exemple de activități de învățare;
- conținuturi;
- sugestii metodologice.

Programa școlară urmărește, din perspectivă curriculară, dezvoltarea a trei competențe generale din care derivă competențele specifice, transpuse sub forma cunoștințelor, a abilităților și a atitudinilor formate prin învățare. Contribuția la profilul de formare al absolventului de liceu se realizează prin asocierea setului de competențe specifice cu activitățile de învățare propuse, prin intermediul cărora acestea vor fi structurate (formate, dezvoltate și exersate). Conținuturile sunt grupate pe arii tematice, cu relevanță pentru domeniile cunoașterii pe care le investighează. Sugestiile metodologice oferă mai multe elemente specifice și aplicate pentru organizarea activităților didactice, inclusiv aspecte privind evaluarea.

¹ <https://www.pblworks.org/what-is-pbl>

² Ordinul ministrului educației nr. 3.239/2021 privind aprobarea documentului de politici educaționale *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului național.*

Competențe generale

1. Aplicarea metodelor adecvate în abordarea studiului unor personalități
2. Folosirea demersurilor și a acțiunilor civice pentru dezvoltarea atitudinilor proactive în viața personală și socială
3. Utilizarea resurselor care susțin învățarea pe tot parcursul vieții

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Aplicarea metodelor adecvate în abordarea studiului unor personalități

1.1. Raportarea reflexivă la modul în care diferite personalități au contribuit la dezvoltarea patrimoniului național și universal

- identificarea personalităților din spațiul românesc și a contribuțiilor relevante din punctul de vedere al domeniilor specifice de activitate;
- realizarea de investigații referitoare la contribuția unor personalități la dezvoltarea patrimoniului cultural;
- activități de promovare a personalităților culturale și sportive, prin realizarea de proiecte la nivelul comunității.

1.2. Utilizarea mijloacelor de informare și de documentare cu privire la activitatea și contribuțiile personalităților selectate

- utilizarea mijloacelor TIC pentru realizarea unor fișe ale personalităților propuse;
- verificarea și validarea diferitelor surse de documentare și întocmirea notelor bibliografice, prin respectarea normelor de etică și integritate academică (citarea surselor, respectarea drepturilor de autor, originalitate);
- realizarea unor monografii, în format letric sau digital, care să inventarieze elevii/alumii care au studiat în diferite unități de învățământ și au performat în anumite domenii.

1.3. Analiza în context național și universal a activității personalităților

- identificarea elementelor caracteristice contextului sociocultural în care s-au activat și s-au manifestat diferite personalități, aparținând unor domenii/perioade distincte;
- descrierea cadrului formal, informal sau nonformal care a favorizat apariția și dezvoltarea unei idei, materializate într-o invenție, descoperire, operă de artă sau performanță sportivă;
- redactarea unor eseuri libere/structurate referitoare la impactul socioeconomic și cultural al realizărilor într-un anumit domeniu, susținute de personalitățile în cauză.

2. Folosirea demersurilor și a acțiunilor civice pentru dezvoltarea atitudinilor proactive în viața personală și socială

2.1. Particularizarea unei anumite contribuții în relație cu diversitatea socială și culturală

- realizarea unor expoziții privind contribuțiile pe care personalitățile investigate le-au avut în cadrul unui anumit domeniu al cunoașterii;
- inventarierea aspectelor care particularizează o contribuție românească în raport cu o alta manifestată în context european sau mondial;
- alcătuirea unui portofoliu digital (cuprinzând articole, fotografii, înregistrări video și audio etc.) care să redea diversitatea socioculturală manifestată la nivel local/regional/național.

2.2. Valorificarea contribuțiilor unor personalități aparținând spațiului românesc din perspectiva diversității (de gen, culturale, specifice minorităților etnice/naționale)

- identificarea condițiilor sau a criteriilor care să demonstreze atingerea unor standarde superioare în raport cu un nivel preexistent, în materie de inovație sau performanță sportivă, în plan național și internațional;
- elaborarea unor discursuri sau texte de tip argumentativ, pe tema discriminării etnice, de gen sau culturale, din perspectiva activității/operei personalităților propuse;
- crearea unui profil uman și profesional cu relevanță într-un anumit nivel (local, regional, național sau internațional).

3. Utilizarea resurselor care susțin învățarea pe tot parcursul vieții**3.1. Analiza oportunităților de care au beneficiat personalitățile politice, culturale și sportive ca sursă a învățării permanente**

- identificarea unor modele umane și profesionale, precum și a unor instituții reprezentative care promovează excelența sau standardele superioare;
- realizarea unui interviu (fizic, virtual sau imaginar) cu una dintre personalitățile investigate;
- colaborarea cu diferite instituții sau organizații, naționale și/sau internaționale, reprezentative pentru domeniul excelenței (Academia Română, institute de cercetare, instituții de învățământ superior sau culturale etc.), prin încheierea unor parteneriate.

3.2. Utilizarea multiperspectivității în analiza șanselor de reușită în carieră a personalităților culturale și sportive

- analiza critică a perspectivelor cu privire la personalitățile culturale și sportive existente în spațiul media și cu un profil distinct pe rețelele sociale;
- identificarea asemănarilor și a deosebirilor diferitelor oportunități în construirea unei cariere de succes, susținute de școală, familie sau societate;
- realizarea unor proiecte de grup folosind resursele din mediile formale și nonformale pentru dezvoltarea unui mediu educațional care să favorizeze creativitatea și performanța.

Domenii de conținut	Conținuturi*
Limbaje artistice și forme de expresie	— literatură și avangardă: Eugen Ionescu, Tristan Tzara — ambasadoare ale culturii: Martha Bibescu, Anna de Noailles Studiu de caz: Mircea Eliade, spirit al amplitudinii
	— pe scenele lumii: Dinu Lipatti, Hariclea Darclée — muzicieni de excepție: George Enescu, Sergiu Celibidache Studiu de caz: Constantin Brâncuși și sculptura modernă
Istorici și oameni politici	— vocația universalității: Dimitrie Cantemir, Titu Maiorescu — enciclopediști: Nicolae Iorga, B.P. Hasdeu Studiu de caz: Nicolae Titulescu și dreptul internațional
De la cercetare la aplicare	— științe medicale: Victor Babeș, Ana Aslan Studiu de caz: George Emil Palade, laureat al premiului Nobel
	— informatică și cibernetică: Ștefan Odobleja, Grigore Moisil Studiu de caz: Gogu Constantinescu și teoria sonicității
Exploratori și spații	— recorduri aeronautice: Smaranda Brăescu, Constantin (Băzu) Cantacuzino — cucerirea înălțimilor: Traian Vuia, Aurel Vlaicu Studiu de caz: Henri Coandă și domeniul aeronauticii
	— expediții celebre: Emil Racoviță — de la Polul Nord la Polul Sud: Uca Maria Marinescu Studiu de caz: Dumitru Prunariu, primul român în cosmos
Competiții sportive și recorduri mondiale	— mari sportivi ai secolului XX: Ivan Patzaichin — contestarea limitelor: Iolanda Balaș Sôtér Studiu de caz: Nadia Comăneci și zecele absolut

* La propunerea profesorului sau în colaborare cu elevii, pot face obiectul studiului în cadrul acestei discipline opționale și alte exemple de personalități decât cele menționate la Conținuturi.

Sugestii metodologice

Noua disciplină opțională „Români care au marcat cultura și civilizația lumii” contribuie la exersarea competențelor de analiză și interpretare a diferitelor surse de informare, prin stimularea interesului pentru cunoașterea vieții și a operei personalităților de origine română; recunoașterea valorii autentice incluse patrimoniului național și universal; formarea tânărului de astăzi în spiritul unei societăți dinamice, în continuă schimbare; fundamentarea unei culturi generale, prin exersarea diferitelor contexte de învățare.

Modul în care este concepută programa are rolul de a-i provoca pe elevi în interpretarea și adecvarea surselor istorice. Elevii vor fi încurajați să folosească o diversitate de surse documentare, să alcătuiască proiecte și să argumenteze demersul utilizat.

Experiențele anterioare de învățare trebuie să fie astfel corelate cu noile învățări. De asemenea, în contextul utilizării surselor istorice în predarea istoriei, formarea de competențe legate de analiza surselor istorice este un obiectiv de predare important, pentru că valoarea surselor pentru interpretarea istorică este foarte diferită, iar instrumentele de analiză ale diferitelor surse sunt foarte diverse. Demersul didactic bazat pe înțelegerea multiperspectivității înseamnă a ajuta elevii să folosească modalități de analiză a faptelor/proceselor istorice pentru a înțelege ceea ce s-a întâmplat în trecut și de ce. Antrenarea acestui tip de gândire poate avea ca punct de plecare strategii, care au la bază folosirea de metode grafice, de formulare de întrebări, elaborarea de texte diverse (fișe de lectură, eseuri). În același timp, utilizarea investigației ca demers didactic favorizează: exersarea tehnicilor de muncă intelectuală și metoda învățării prin descoperire, coroborarea izvoarelor istorice și interpretarea lor, cultivarea interesului pentru cercetare. Concomitent, este foarte importantă integrarea noilor tehnologii în procesul de predare-învățare-evaluare (inclusiv internetul), ceea ce este esențial în condițiile dezvoltării surselor de informare.

Demersul predării disciplinei valorifică diferite strategii didactice centrate pe elev, ca subiect al propriei învățări, alternând metodele moderne cu cele tradiționale. Astfel, se pot folosi învățarea prin descoperire, expunerea, exercițiul, demonstrația, care se pot completa cu diferite tipuri de interacțiune, precum mozaicul, dezbaterea, problematizarea, cubul, turul galeriei, diagrama Venn/a cauzelor și a efectelor, metode care se pretează pentru activitățile în clasă. De asemenea, se pot folosi și aplicațiile platformelor de e-learning. Strategiile menționate se pot asocia și cu activități realizate fie sincron (în clasă), fie asincron (ca etape de pregătire a dezbaterilor sau în scopul elaborării și al prezentării studiilor de caz), și anume: vizionarea unor filme sau înregistrări și întocmirea unor fișe de observații; exerciții de analiză și interpretare a datelor (cronologii, grafice, tablouri sinoptice); construirea unor hărți conceptuale privind cauzele și efectele unor descoperiri, invenții etc.; întocmirea unor materiale biobibliografice cu aspecte relevante din punct de vedere științific; alcătuirea unor glosare de termeni aparținând unor limbaje de specialitate (artistic, științific, sportiv).

Deoarece evaluarea reprezintă o componentă fundamentală a procesului de învățare, aceasta trebuie să fie continuă, formativă. Pentru a favoriza o evaluare obiectivă profesorii trebuie să prezinte cu claritate rezultatele pe care trebuie să le atingă elevii. Alături de formele clasice de evaluare, se pot utiliza instrumente complementare de evaluare: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor.

Se recomandă valorificarea unor metode de evaluare, cum ar fi observarea sistematică a comportamentului elevilor, feedbackul, investigațiile, proiectul individual sau de grup, referatul, portofoliul etc., iar activitățile să fie prezentate cât mai interactiv, cu ajutorul noilor tehnologii digitale. Se mai pot folosi, spre exemplu, instrumente digitale online, de tipul Quizizz, Wordwall sau Quizlet.

Resurse bibliografice (selectiv)

Dicționar Enciclopedic Român (coord. Alexandru Stănculescu, Marcel D. Popa, Rodica Chiriacescu, Nicolae C. Nicolescu, Anicuța Tudor), Editura Enciclopedică, București, 1993—2009;

Enciclopedia Universală Britannica (coord. Cornelia Marinescu, Ilieș Câmpeanu), vol. 1—16, Editura Litera, București, 2010;

100 de personalități. Oameni care au schimbat destinul lumii, de Agostini Hellas, editor Petros Kapnistos;

Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Personaje și personalități ale istoriei*, Editura Didactică și Pedagogică, București 2009;

Marcu, George, Ilinca, Rodica, *Dicționarul personalităților feminine din România*, Editura Meronia, București, 2009;

Simon, John, *100 cei mai mari savanți ai lumii* (trad. Constantin Dumitru-Palcut și Liviu Mateescu), Editura Lider, București, 1996;

Stoica, Stan (coord.), *Dicționar biografic de istorie a României*, Editura Meronia, București, 2008;

Teleor, Dimitrie, *Anecdote despre mari personalități române*, prefața și tabel cronologic de I. Opreșan, Editura Saeculum I.O., București, 2019.

Grupul de lucru

Numele și prenumele	Instituția de apartenență
Cătălin-Mihai Micu	Colegiul Național „Alexandru Ioan Cuza”, Alexandria
Nicolae-Sorin Mărgărit	Colegiul Național „Gheorghe Lazăr”, București
Mirela Popescu	Colegiul Național „Spiru Haret”, București
Gabriel Barbu	Colegiul Național „Unirea”, Brașov
Constantin-Ciprian Nistor	Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație (referent)